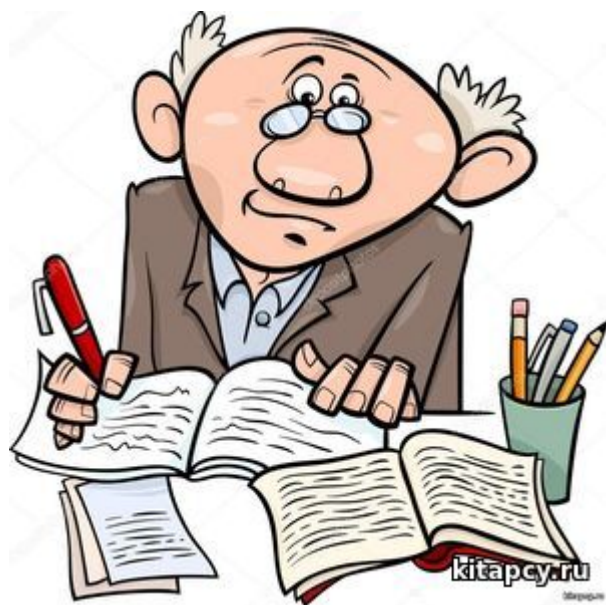

Meniň roman ýazyşym / satiriki hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Romanlar, Satiriki hekaýalar

написано kitapcy | 23 января, 2025

Meniň roman ýazyşym / satiriki hekaýa MENIŇ ROMAN ÝAZYŞYM

Basa oturyp, ýassanyp ýatybermeli küti bir roman ýazdym. Özem tüýs pajygaly taryhy temadan. Ýazyjylar birleşiginde we neşirýatda ençeme gezek ara alyp maslahatlaşdylar. "Ýok, bolanok. Gaýtadan işlemeli" diýşip, abraýly komissiýalar onlarça gezek karara geldiler. "Bu eser däl, kösär" diýşip, taryh institytynyň alymlary aýak dirediler. Etnografiýaçy alymlar romany ýere sokdular. Maslahat uzaga çekdi. Her gezegem gaýtadan işledim, düzetdim. Maşinkada şunça sapar täzeden ýazdyrtdym. Töläň pulum ummadan çykdy gitdi. Mahlasy, men tozmak bilen, maşinistka gelin al-ýaşyl geýnip parlamak bilen. Hatda ol adamsyna "Žiguli" hem alyp berdi. Men bolsam pyýada galdym.

– Şu roman ogurlyk bolaýmasyn – diýip, meni tanamaýan bir taryhçy alymlaryň biri morta pikiri orta atdy. Ähli ganym depäme urup, ýüzüme ýaýrady. Gaýnadylan leňňeje döndüm.

– Nämä esaslanýaňyz? – diýip, men oňa soragly nazar aýladym.

– Düýpli bir esaslanýan delilim-ä ýok. Ýöne weli, birnäçe ýyl mundan öň antrasit kömri ýaly şar gara saçy ýüzüne ýaraşyp duran bir jahyl şu romany maňa okamaga getiripdi öýdýän –

diýip, meni edebiýat ogurlygynda aýyplaýan taryhçy alym sypaýyçylyk bilen pikirini beýan etdi.

Aý berşip oturanlar pakyrdä berdiler. Sebäbi näme diýseň, birnäçe ýyl mundan öň "kömür ýaly şar gara saçy ýüzüne ýaraşyp duran bir jahyl oglan" diýilýäni mendim-dä. Alymyň sözüne özümem gülenimi duýman galdym. Birnäçe ýylda garrap, elime hasa almaga mejbur boldum, sekiz aýda saçym agardy, reňkletmäge ýetişmänkäm hem kelläm gyzyly üljä döndi. Saçymdan zat galman düşdi. Siňekler süýr depämde durup bilmän typyp, gaşymda zordan saklanyp galýardylar. Ýaňky adam meni tanaman ogurlyk ýapýan ekeni. Soň özi utanyp, menden ötünç sorady.

Sähetli günleriň birinde sag aýagym bilen içerden çykyp, küti golýazmamý goltuklap, neşirýatyň baş redaktorynyň ýanyna bardym. Ol oňat adam ekeni. Meni mähir bilen kabul etdi.

– Taryhçy alymlara okatdyňmy? Jemi näçe adam okady? – diýip, baş redaktor Sapar Töräýewiç çalt-çalt gürlledi.

– Jemi altmyş adama dagy okatdym. Ine-de okanlaryň spisogy. Onlarça gezek maşinkada ýazdyrtdym. Olaram okady hasap etsek, yetmiş-segsen adam bolýar – diýdim.

– Näme, her gezek bir maşinistka ýazdymy? Belli birine ýazdyrybermrlä ekeniň-dä – diýip, baş redaktor geňirgendä.

– Wah, bir gezek ýazan maşinistka ikilenç golýazmany eline almasa nätjek. "Waý, kelläm ýarylyp barýa-la, gyz" diýip, özüni diwana oklaýar. Täsiiri güýçli öýdýän, meniň romanynyň?! – Ýeri, bolýa-da. Maşinistkalary goşanymyzda yetmiş-segsen adam bolsa, şol az däl-ä!? Özüň beri okadyňmy – diýip, baş redaktor ýylgyryp sorady.

– Men hökman okamaly däl-ä?! Özüm ýazdym ahyry. Şol azmy näme?! – diýip, men geňirgendi.

– Az. Ýeterlik däl. Ýazmak bu işiň tehniki tarapy, türkölöp aýtsak döredijilik, zehin, akyl, paýgas we ş.m. Ýaşuly, golýazmaňyzy yzyna alaýsaňyz nädýä? Biz muny kitap edip çykarýanymyzda-da, onu yetmiş-segsenden köp adam okar öýdýäňizmi?! – diýip, Sapar Töräýewiç çyny bilen sorady.

– Sapar Töräýewiç, kömek ediň. Maşinka berenje pulumy bir ödedip alaýyn-da – diýip, müýnli ýalbardym. Ol oňat adam ekeni. Rehim etdi.

– Ýeri bolýa-da, beýleki romanlaram okanyňda daraklygyňa galdyryp, demligiňi daraldyp, hopukdyryp baranok-la – diýdi. Sapar Töräýewiç meniň romanyny okanlaryň uzyn spisogyna nazar aýlamaga başlady.

Baş redaktora alkyş okap, tagzym edip, baýry taryhçy alymymyz Şalar Myradowiçiň ady ýok-la?! Spisoga goşmagy ýatdan çykarayypsyň öýdýän?! – diýdi.

– Oňa-ha, dogrymy aýtsam, okatdyrmadym, Sapar Töräýewiç – diýip, ýaýdanjyrap jogap berdim.

– Näme üçin? Naýbaşy taryhçymyz-a şol. Senem oňa göwnüýetmezçilik edýäňmi? – diýip, baş redaktor maňa seretdi.

– Dözmedim. Özi zordan yra-dara gezip ýören goja kişi, çalamydar, çöpe jan bitdi diýilýänlerden. Bir müň ýedi ýüz yetmiş baş sahypalyk golýazma oýun-oýunjak däl ahyry, dözmedim, Sapar Töräýewiç. Romanyň wakasy juda agyr, pajygaly, gan atyň üzeňňisine ýetýär. Onuň ýaly hesretli wakalary Şalar Myradowiçe okatdyryp bilmenn. Ýok, ýok, ol gowy adam. Ynsabym çatanok. Dözemok. Onuň ýalu weteranlary biz gözüň göreji ýaly goramaly ahyry – diýip, baş redaktora düşündirjek boldum.

– Ol zatlaryň aladasy saňa galmandyr. Hökman okatdyr. Soňundan tankyt ýazjagam, görseň, şonuň özi bolup çykar. Dözmezçilik etme. Olar seniň eserleriňden çigit ýalyjak nogsan tapsalar, şondan dag ýasarlar, seni aýap goýmazlar, gepiň gysgasy. Olaryň, hamana diýersiň, taryhy özleri döreden ýalydyrlar, goý, görgüsini görüp özi okasyn – diýip, Sapar Töräýewiç meseläni berk goýdy.

– Sapar Töräýewiç, men şonuň betbagtlygyna sebäp bolaýmaýyn. Ýüregi çydamaz. Birden... – diýip, ellerimi owkalap ýaýdanyp durdum.

– "Suw küýzesi suwda synar" – diýen söz bar. "Ýa öküz ölsün, ýa käşir gopsun" – diýip aýdylypdyr. Okatdyr. Soňy gürrüňli zat bize gerek däl – diýip, baş redaktor öz pikirini gögertdi. Soňra baş redaktor spisogy ymykly eline aldy.

– Hany, ýaşuly, otur şu ýerde. Bu spisogyňda alymlardan Allaş Garaýewiçiň ady bar-la, bu-da golýazmaňy okapmydy? – diýdi

– Hawa, hut özi elin okady, bar ünsüni berip, öwrenip, pikirini maňa aýtdy. Gowam çintgäp, wakalary sünnälap seljeripdir. "Ýüzüniň ugruna çap etmek bolar" diýipdir.

– Dünýäden ötüp giden alymyň howada ýaýrap giden sözünü maňa aýtmasaňyzam bolar – diýip, baş redaktor maňa pitowa bermedi.

– Ýok, ýöne howaýy boş sözünü men aýdamok. Reanimasiýada demini sanap ýatyrka elin ýazdyryp alyp, golam çekdirdim – diýip, papkamdan ol alymyň hatyny görkezdim.

– Berekella, oňarypsyňyz, ýaşuly. Ýazmaça delillik alan bolsaň bolupdyr, ölmejek adam barrmy. Ýatan ýeri ýagty bolsun. Iman

baýlygyny bersin – diýip – diýip, baş redaktor perwaýsyz gürledi.

– Görgüliň iň soňky okany meniň golýazmam boldy-da. Hatda wesýetnama-da ýazmaga ýetişmändir – diýip, ýüzümi sallan boldum.

– Saňa ýazyp beren resenziýasyny wesýetnamadyr öýden bolaýmasyn – diýip, Sapar Töräýewiç güldi.

– Mümkün. Ýagdaýy-ha egbardy. Ýarym-ýaş bolup, reanimasiýa otagyna sokulyp girdim. Egnim ak gar ýaly halatly bolansoň wraçlar, medsestralar meni medpersonaldyr öýdýärler. Özüme ýörite ak kamys matadan halat tikdirdim. Meniň golýazmamý okap ýykylypdy ol. Edil göjek degen torgaýyň bar-da. Täsiri şonuň ýaly güýçli öýdýän. Temasy agyr. "Dilem agyr" diýşip, maşinistkalar meniň eserimi öwdüler. Häzir şu ýerden çykyşyňa göni göz keselleri ylmy-barlag institutyna gitjek. Meniň golýazmamý okan tankytçylaryň biri şol ýerde iki hepdeden bäri bäbenegini potologa dikip arkan ýatyr. Operasiýa edildi. Gözleriniň basyşy üýtgäpdir – diýip, baş redaktoryň ýanyndan gidermen boldum.

– Pikirini ýazyp beripmidi, ýaňky gözüni potologa dikip ýatan?! – diýip, baş redaktor sorady.

– Wah, hawa-la. Ynha ýazyp beren resenziýasy. Indi gözleri gapylaýanlygynda-da maňa zyýany ýok – diýip, onuň resenziýasyny howada galgatdym.

– Onuň aňyna täsir etmän, gözlerine zeper ýetişine men haýran – diýip, baş redaktor degişme äheňinde aýtdy.

– Kellede gözden başga näme bolsun. Bar zada täsir eder-dä – diýip, men güldüm.

Baş redaktor uzyn spisoga seredip oturyşyna familiýalaryň birinde saklandy.

– A-how ýaşuly, bu adam dälihanada zynjyryny çeýnäp ýatyr ahyry. Aýyr muny spisogyňdan – diýip, birini çyzjak boldy.

Derrew eline ýapyşdym. Hereketim gödegrägem bolsa men mamladym.

– Ony aýryp bolmaz, Sapar Töräýewiç. Golýazmany ençeme sapar görgüsini görüp okan-a şol. Arasynda dünýä sygman "huw" – diýip örübem gidipdir. Meniň romanynda üç ýüze golaý adamynyň kellesi kesilýär. Atylýanlar, dardan asylyanlar hasabam däl. Aýallardan altysy ata süýredilýär. Şol sanda dördüsiniň jezalandyrylyşy has üýtgeşik. Her aýagy bir atyň ýüpüne daňylýar. Söýgüliilerden iki jübüdi saňsardaş jezasyna duçar

edilýär. Birini läş edip halta salýarlar – diýip öwünmek öwüdim.

– Ýaşuly, sizden haýyş, bes ediň. Meniň nerwim ekskowatoryň trosy däl. Aslynda menem dälä ýakyn adam. Bu gürrüňler maňa ýarabam duranok. Ýöne welin, çynymy aýtsam, kitabyňyzyň okalaýmagy mümkin. Sebäbi munda waka bar ýaly. Biziň beýleki romanlarymyzda waka ýok-da. Nokgy-nokgy, howaýy gürrüň, ýalaňaç pelsepe, takal näçe diýseň bar. Onam oba adamlary aňyna sygdyryp bilenoklar. Sygdyrjagam bolanoklar. Sen olary mejbur etjekmi, urjakmy. Eseriňde akyl satdygyň milletiň gyr jynydyr. Uzak giden ýeri magazin bolar kitabyň. Okamazlar – diýip, Sapar Töräýewiç çyny bilen zeýrendi.

Baş redaktoryň ýanyndan göni Şalar Myradowiçiň işleýän institutyna bardym. Goltugymda-da ýassyk ýaly golýazmam. Şalar Myradowiç howluda arassa "azonly" howadan ganyp, baharyň görkünden ylham alyp ýören ekeni. Esli salym onuň bilen bile gezmelledim. Hal-ahwalyny soradym. Käbir täzelikler alyşdyk. Emma welin düýp matlabymy aýtmaga bognum ysmady. Gowy alym-da, dözüp bolanok. Ýogsam ol goltugymdaky golýazmama öwran-öwran seretdem. Ýumşumyz düşmese salama barmaýandygymyza ol oňat düşünýärdi.

– Ýaňy bir kyn material işledim. Nerwime agram düşäýdi öýdýän. Edil transformatoryň kölegesinde ýatyp turana döndüm. Kelläm güwläp dur – diýip, ol gürrüň berdi. Men ýumşumy aýdyp bilmän, ol gezek ýöne şeýle gitdim.

Soň şenbe güni golýazmany goltuklap, Şalar Myradowiçiň öýüne bardym. Ýaşuly başagaý bolup, üzüm kesýärdi. Ýarym sagat çemesi oňa kömekleşdim. Gepiň gysgasy, muşakgatly golýazmany oňa okatmaga berdim. Özi günäkär. "Näme hyzmat, ýa keýpinemi?" diýdi-dä.

– Indiki şenbede geläý. Okap, öz pikirimi ýazyp goýaryn – diýdi.

Alty güni geçirip ýedinji güni ýetip bardym öýüne.

– Hany Şalar Myradowiç? – diýip aýalyndan soradym.

– Wah, dogan, Şalar-a: tas şa tagtyna mündürilip Watutindäki "Mikroraýona" alnyp gidilipdi. Henizem çöregi bitin ekeni. Gijeler ýatman siziň golýazmaňyzy okady. Soň-soňlar samrap başlady. "Iç oguz bolsaň, daş ogza tarap, ura!" – diýip, üzüm kesilýän gaýçysyny alyp, gije garaňka siňip gitdi – diýip, Şalar Myradowiçiň aýaly aýtdy.

– Esli wagtlap tapmadyk. Soň bir ýerden "Ura!" diýen sesi

gelyär. Özem ses, geň görmeli, ýokardan eşidilýär. Onýança-da daň atdy. Görsek, Şalar agaň, äteňet tikenli agajyň çür başynda läle kakyp, hymmyl çalyyp otyr. Agajyň iň kiçi tikenini ýüzlük çüý ýaly. Elleri, aýaklary, endam-jany gyzyly gan. "Ýarasyndan akan ganlar, gider şarlaýa-şarlaýa" diýip, aýdyma zowladyp otyr. Arasynda: "Külly türkmen barysyny, men söýermen ili bilenem" diýýär.

Agaja hiç kim çykyp bilmedi. Ol agaja hatda itden gaçan pişigem çykmaga milt edip bilmeýär-ä. Gepiň keltesi, ol agaja guşam gonanok. Edil oklukirpiniň tikenini ýaly. Ýangyn komandasyna jaň etdiler. Ýörite merdiwanly maşyn geldi. Gaplaň tutan ýaly edip halta salyp düşürdiler. Häzirem Bekrewäniň ýolundaky dälihanada ýatyr. Yzyndan baramda maňa:

"Romanyňy pikirimi ýazyp goýandyryn" diýdi. Ol meni tanamady, ikimizi garyşdyrýar. Sen ýanyna barsaň mendir öýder – diýip, Şalar Myradowiçiň aýaly eňredi.

Men golýazmamy, Şalar Myradowiçiň ýazan resenziýasyny garbap alyp, neşirýata ýelk ýasaýdym. Bolan wakany Sapar Töräýewiçe jikme-jik gürrüň berdim.

Ol:

– Wah, golýazmaňa ýene ýigrimi baş sahypa goşan bolsadyň. Onda Şalar Myradowiç bu günlere sezewar bolmazdy – diýdi.

– Ýeri, bolýa-da, romanyňyz haýsam bolsa bir taraplaýyn ýürege däl-de, nerwä täsir edip bilýär. Emma biziň käbir kitaplarymyz iki jahan owarrasy, makulatura – diýip, baş redaktor Sapar Töräýewiç uludan demini aldy.

Gurbangylyç HYDYROW. Satiriki hekaýalar